

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет соціальних комунікацій

Кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ**

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для студентів освітнього рівня «магістр» спеціальності
029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Харків – 2018

УДК 002.2(073)
045

Друкується за рішенням ради факультету соціальних комунікацій Харківської державної академії культури (протокол № 4 від 20.11.2017 р.)

Рекомендовано кафедрою інформаційної, бібліотечної та архівної справи (протокол № 6 від 2.11.2017 р.)

Рецензенти:

Маркова В. А., доктор наук із соціальних комунікацій, професор, зав. кафедри журналістики Харківської державної академії культури

Швецова-Водка Г. М., доктор історичних наук, професор, професор кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету

Укладачі:

Н. М. Кушнарєнко, доктор педагогічних наук, професор
А. А. Соляник, доктор педагогічних наук, професор

045 Організація та методика науково-дослідницької роботи : прогр. та навчально-методичні матеріали до курсу для студ. освітнього рівня «магістр» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / Харків. держ. акад. культури ; уклад.: Н. М. Кушнарєнко, А. А. Соляник. — Харків : ХДАК, 2018. — 28 с.

УДК 002.2(073)

Зміст курсу розкриває методологічні, методичні, організаційні і технологічні засади науково-дослідницької діяльності, вимоги до оформлення результатів наукових пошуків у вигляді магістерської роботи, наукової статті, тез доповіді, реферату та ін.

Для викладачів, магістрів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», слухачів системи підвищення кваліфікації та післядипломної освіти.

© Кушнарєнко Н. М., Соляник А. А., 2018 р.

© Харківська державна академія культури, 2018 р.

Програма навчальної дисципліни
«Організація та методика науково-дослідницької роботи»

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: методологічні, методичні, організаційні і технологічні засади науково-дослідницької діяльності

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 02 Культура і мистецтво 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Нормативна	
Розділів – 2		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для очної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 56		Лекції	
		20 год.	8 год.
		Семінарські	
		14 год.	4 год.
		Самостійна робота	
	56 год.	78 год.	
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для очної форми навчання - 34

для заочної форми навчання - 12

II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни — формування у студентів-магістрів уявлення про організацію, методологічні і методичні засади науково-дослідницької діяльності та формування умінь

і навичок наукового працівника, дослідника проблем інформаційної, бібліотечної та архівної справи на сучасному етапі.

Завдання навчальної дисципліни:

- з'ясувати специфіку науково-дослідницької діяльності;
- розкрити зміст сучасної наукової комунікації та її компонентів;
- обґрунтувати мету і завдання науково-дослідницької діяльності магістрів;
- розкрити сутність багаторівневої підготовки і атестації наукових та науково-педагогічних кадрів;
- проаналізувати психологічні та технологічні засади наукової творчості;
- розкрити зміст поняття «методологія дослідження» та надати характеристику її структури;
- з'ясувати сутність і мету застосування загальної методології наукової творчості;
- висвітлити сутність фундаментальної, загальнонаукової та конкретнонаукової методології;
- розкрити змістові та формальні положення освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»;
- надати характеристику магістерській дисертації як самостійній дослідницькій роботі, яка виконує кваліфікаційну функцію;
- з'ясувати методику підготовки наукової публікації і наукової доповіді.

III. Вимоги до знань, умінь та навичок

У результаті вивчення дисципліни магістр повинен:

Знати:

- сутність, мету і завдання науково-дослідницької діяльності;
- структуру наукової комунікації та її основні компоненти;
- основні рівні підготовки і атестації наукових та науково-педагогічних кадрів;
- особливості психології і технологій наукової творчості;
- сутність загальної методології наукової творчості;
- типологію методологічних підходів і методів наукової творчості;

- методи і техніки наукового дослідження;
- кваліфікаційні вимоги до магістерської дисертації;
- структуру і зміст магістерської дисертації;
- специфіку наукового дослідження в сучасній медіасфері;
- основні етапи роботи над магістерською дисертацією;
- методику підготовки наукових публікацій та доповідей.

Уміти:

- самостійно та вільно орієнтуватися в особливостях сучасного наукового дискурсу;
- організувати власний робочий простір науково-дослідницької діяльності;
- користуватися технологіями наукової творчості і наукової комунікації;
- самостійно та вільно орієнтуватися у вимогах до освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»;
- обґрунтовувати методологічні та методичні засади власної магістерської дисертації;
- самостійно підготувати кілька наукових публікацій та наукових доповідей;
- працювати в науковому товаристві факультету і випускової кафедри.

Набути навички:

- володіння ділового та наукового спілкування;
- співробітництва з науковими осередками випускових кафедр факультету та вузу;
- використання методів наукового дослідження при підготовці магістерської дисертації;
- публічної презентації результатів наукового дослідження;
- публічного захисту магістерської дисертаційної роботи.

IV. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни складається з 2-х розділів, які охоплюють 11 тем, пов'язаних між собою змістовими складовими:

Розділ 1. Специфіка науково-дослідницької діяльності (4 теми);

Розділ 2. Методологія і методика наукової творчості (7 тем).

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі іспиту. Передбачено рубіжні етапи контролю у формі усного опитування, перевірки конспектів, тестування, рефератів, презентацій, якості виконання самостійної роботи тощо.

V. Тематичний план курсу
(очна і заочна форми навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
л		сем	с.р.	л		сем	с.р.	
Розділ 1. Специфіка науково-дослідницької діяльності								
Тема 1. Наука як специфічна сфера людської діяльності	6	2		4	6	2		4
Тема 2. Наукова комунікація	10	2	2	6	4		2	2
Тема 3. Підготовка та атестація наукових і науково-педагогічних кадрів	6	2		4	8			8
Тема 4. Психологія і технологія наукової творчості	10	2	2	6	10			10
Усього	32	8	4	20	28	2	2	24
Розділ 2. Методологія і методика наукової творчості								
Тема 5. Методологія дослідження	7	1	2	4	8	2		6

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
л		сем	с.р.	л		сем	с.р.	
Тема 6. Фундаментальна методологія	5	1		4	6			6
Тема 7. Загальнонаукова методологія	10	2	2	6	12	2	2	8
Тема 8. Конкретнонаукова методологія	6	2		4	8			8
Тема 9. Методи і техніка дослідження	6	2		4	8			8
Тема 10. Магістерська дисертація як каліфікаційне дослідження	14	2	4	8	10	2		8
Тема 11. Методика підготовки наукової публікації і наукової доповіді	10	2	2	6	10			10
Усього	58	12	10	36	62	6	2	54
Усього годин	90	20	14	56	90	8	4	78

VI. ЗМІСТ КУРСУ

Розділ 1.

Специфіка науково-дослідницької діяльності

Тема 1. Наука як специфічна сфера людської діяльності

Поняття про науку. Ознаки, властивості і функції науки. Значення науково-дослідницької діяльності для розвитку суспільства. Інфраструктура науки в Україні. Галузевий устрій науки: природничі, технічні, гуманітарні, соціальні науки. Види наукових установ. Наукові кадри. Наукові видання. Категоріальний апарат науки. Наукові ідеї. Гіпотеза. Закони. Принципи. Закономірність. Теорія. Наукова концепція. Науковий факт. Наукова діяльність. Науково-дослідницька діяльність магістрів. Мета, зміст курсу, зв'язок зі спеціальними навчальними дисциплінами.

Тема 2. Наукова комунікація

Поняття про наукову комунікацію. Призначення наукових комунікацій. Склад, структура, організація, функції системи наукових комунікацій. Форми, види соціальних комунікацій. Усні, письмові, електронні комунікації. Канали комунікації: безпосередні та опосередковані, формальні та неформальні, документні та недокументні. Суб'єкти наукової комунікації. Комунікаційні відносини. Наукові школи. Соціальний ефект наукових комунікацій.

Семінарське заняття: Система наукових комунікацій – 2 год.

Тема 3. Підготовка та атестація наукових і науково-педагогічних кадрів

Специфіка інтелектуальної діяльності. Принципи і специфічні ознаки підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів. Функції Атестаційної комісії МОН України. Нормативно-правова база у сфері підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів. Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань в Україні. Форми підготовки науково-педагогічних кадрів.

Тема 4. Психологія і технологія наукової творчості

Закони та правила логічного мислення. Психологічний аспект науково-дослідницької діяльності. Роль підсвідомості, асоціативного мислення в науковій діяльності. Основні якості, що відповідають статусу науковця. Раціональна організація праці. Робочий день нау-

ковця. Режим роботи та режим відпочинку. Вимоги до засобів оргтехніки. Використання комп'ютерних технологій у науковій діяльності. Інтернет та Інтранет. Робоче місце науковця, вимоги до його організації.

Семінарське заняття: Організація і психологія наукового пізнання – 2 год.

Розділ 2.

Методологія і методика наукової творчості

Тема 5. Методологія дослідження

Поняття методології наукового дослідження. Основні класифікаційні ознаки. Багаторівневість методології, функції методології. Головні методологічні категорії. Класифікація підходів і методів наукового пізнання. Загальні і специфічні методи наукових досліджень.

Семінарське заняття: Система дослідницьких підходів і методів – 2 год.

Тема 6. Фундаментальна методологія

Фундаментальна або філософська методологія, її значення для визначення загальної стратегії дослідження. Фундаментальні принципи наукового пізнання. Принципи діалектики. Філософські категорії. Уявлення про наукові парадигми. Роль концептуальних ідей Т. Куна в розвитку методології науки.

Тема 7. Загальнонаукова методологія

Загальна методологія. Історичний підхід, його основні пізнавальні засоби, процедури. Системний підхід. Роль Л. фон Берталанфі у поширенні теорії систем для наукових досліджень. Діяльнісний підхід, його головні категорії, призначення. Синергетичний підхід. Взаємозв'язки синергетичних понять з філософськими категоріями. Особливості інформаційного підходу, функції. Соціокомунікативний підхід, його специфіка. Компаративний підхід. Семіотичний підхід. Інші загальнонаукові підходи.

Семінарське заняття: Загальнонаукові підходи в дослідженні інформаційної, бібліотечної та архівної справи – 2 год.

Тема 8. Конкретнонаукова методологія

Конкретнонаукова методологія, її специфічний характер, значення для формулювання наукової концепції дослідження. Теорія соціальних комунікацій як наукова методологія. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Первинні методи. Вторинні методи. Верифікаційні методи. Наукометрія, бібліометрія. Логіко-аналітичні методи. Візуальні методи. Експериментально-ігрові методи.

Тема 9. Методи і техніка дослідження

Методи як засоби й умови здобуття наукових знань. Система наукових методів. Загальні методи вищого (філософського) рівня: діалектична і формальна логіка. Спеціальні методи. Вибір конкретних методів дослідження: проблемна ситуація – концепція дослідження – арсенал діючих методів – рішення завдань дослідження – набір методів. Поняття про техніку дослідження. Методи вивчення документів. Соціологічні методи (спостереження, експеримент, анкетування, інтерв'ю, фокус-групи, тестування). Експертні методи. Метод конвент-аналізу як якісно-кількісний метод аналізу текстів. Метод аналізу термінологічного словника і інтент-аналіз.

Тема 10. Магістерська дисертація як кваліфікаційне дослідження

Магістерська дисертація: поняття, співвідношення з іншими видами наукових робіт. Загальні вимоги до змісту, структури та оформлення магістерської роботи як кваліфікаційного дослідження. Етапи виконання магістерської роботи. Особливості написання та оформлення вступу, огляду використаних джерел з теми, основної частини, висновків, списку використаних джерел, додатків, титульного аркуша, змісту. Методика збирання та аналітико-синтетичної обробки інформації. Використання ресурсів інтернет. Вибір методів та методик дослідження. Вивчення практичного досвіду конкретних установ. Аналіз та систематизація теоретичних та емпіричних матеріалів. Правила бібліографічного опису використаних джерел. Підготовка до захисту магістерської дисертації. Підготовка презентації.

Семінарське заняття: Магістерська дисертація: структура, методика підготовки, експертизи і захисту – 2 год.

Семінарське заняття: Методика написання вступу до магістерської роботи – 2 год.

Тема 11. Методика підготовки наукової публікації і наукової доповіді

Публікація: поняття, функції. Основні види публікацій, їх особливості: монографія, підручник, навчальний посібник, наукова стаття, критична стаття, тези доповіді, повідомлення, рецензія тощо. Основні структурні елементи статті: вступ, основні дослідження і публікацій з теми; формулювання мети статті; виклад змісту (суті) власного дослідження; висновки, напрями подальших досліджень. Методика підготовки та оформлення рукопису статті, її рецензування. Доповідь: поняття, основні види. Наукова доповідь, її структура. Оформлення доповіді. Тези доповіді: поняття, особливості.

Семінарське заняття: Наукова публікація: функції, структура, методика підготовки – 2 год.

VII. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРІВ

Розділ 1.

Специфіка науково-дослідницької діяльності

Тема 1. Наука як специфічна сфера людської діяльності

Самостійна робота: Наука як сфера діяльності – 4 год.

Мета: засвоїти особливості науки як системи знань і сфери людської діяльності

Завдання:

Підготувати відповіді на такі запитання:

1. Поняття науки, її предмет та функції.
2. Особливості науково-дослідницької діяльності.
3. Сутність та завдання наукових досліджень, їх роль у сучасному суспільстві.
4. Види і різновиди наукових досліджень.
5. Класифікація основних результатів наукової творчості.

Література: 14; 23; 25; 29; 33; 39; 41; 43.

Тема 2. Наукова комунікація

Семінарське заняття: Система наукових комунікацій – 2 год.

Мета – поглибити знання про особливості наукової комунікації як системного явища.

Питання:

1. Система наукової комунікації: сутність, структура, функції.
2. Основні види наукової комунікації.
3. Особливості системи наукової комунікації в документно-комунікаційній сфері.
4. Наукова школа як засіб наукової комунікації.
5. Взаємовідносини в системі «науковий лідер – учень – послідовник – прибічник».
6. Внутрішньовузівська наукова комунікація.
7. Міжнаукові комунікації.

Література: 14; 21; 25; 29; 30; 31; 32.

Самостійна робота: Особливості наукових шкіл бібліотечно-інформаційного та документного профілів – 6 год.

Мета: виявити змістові і формальні ознаки ідентифікації наукових шкіл бібліотечно-інформаційного та документного профілів.

Завдання:

1. Проаналізувати визначення поняття «наукова школа», скласти порівняльну таблицю.
2. Визначити функції та ознаки наукової школи.
3. Обґрунтувати класифікаційні ознаки наукових шкіл.
4. Виявити специфічні характеристики бібліотечно-інформаційних та документних наукових шкіл.
5. Розкрити своєрідність харківської наукової школи книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства та документознавства.

Література: 14; 21; 25; 29; 30; 31; 32.

Тема 3. Підготовка та атестація наукових і науково-педагогічних кадрів

Самостійна робота: Правовий статус суб'єктів наукової діяльності – 4 год.

Мета: поглибити знання щодо правового статусу суб'єктів наукової діяльності.

Завдання:

1. На основі вивчення Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначити суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності.

2. З'ясувати права та обов'язки основних суб'єктів наукової діяльності:

- вченого;
- наукового працівника;
- науково-педагогічного працівника;
- аспіранта;
- докторанта.

3. Встановити права та обов'язки юридичних осіб та громадських наукових організацій:

- наукових установ;
- університетів;
- академій;
- інститутів;
- музеїв;
- бібліотек;
- архівів.

4. З'ясувати правову охорону наукової творчості.

5. Вивчити особливості організації наукової діяльності студентів у ВНЗ.

Література: 7; 8; 9; 14; 21; 24; 43.

Тема 4. Психологія і технологія наукової творчості

Семінарське заняття: Організація і психологія наукового пізнання – 2 год.

Мета: поглибити уявлення про організацію та психологічні чинники наукової творчості.

Питання:

1. Принципи організації науково-дослідницької діяльності в Україні та світі.
2. Науково-дослідна робота як цілеспрямований процес пізнання. Стадії наукового дослідження.
3. Основні напрями наукових досліджень у сфері інформаційної, бібліотечної та архівної справи.
4. Психологічні чинники впливу на творчість науковця.
5. Мотивація наукового пошуку.
6. Соціально-психологічна адаптація молодого науковця до наукової діяльності.

Література: 7; 8; 9; 12; 14; 24; 25; 36; 42; 43.

Самостійна робота: Організація наукової роботи дослідника – 6 год.

Мета: засвоїти основні правила організації наукової роботи дослідника.

Завдання: дати відповіді на такі запитання:

1. Робочий день науковця. Гігієна наукової праці.
2. Робоче місце науковця.
3. Оргтехніка, комп'ютерні засоби наукової діяльності.
4. Ділове спілкування.
5. Ділове листування.
6. Ділова розмова по телефону, e-mail.
7. Особиста бібліотека й архів науковця.

Література: 14; 21; 25.

Розділ 2.

Методологія і методика наукової творчості

Тема 5. Методологія дослідження

Семінарське заняття: Система дослідницьких підходів і методів – 2 год.

Мета: засвоїти систему дослідницьких підходів і методів.

Питання:

1. Поняття методології наукового дослідження.
2. Фундаментальна, або філософська методологія.
3. Загальнонаукова методологія.
4. Конкретнонаукова методологія.
5. Методи і техніка дослідження.
6. Застосування логічних законів і правил.
7. Етапи наукового дослідження.

Література: 13; 14; 18; 21; 23; 25; 29; 33.

Самостійна робота: Методика проведення науково-дослідної роботи – 4 год.

Мета: засвоїти методику проведення наукового дослідження.

Завдання:

1. Поняття наукової проблеми.
2. Вибір та обґрунтування актуальності теми наукового дослідження.

3. Вибір об'єкта і предмета дослідження.
4. Формулювання мети і завдань дослідження.
5. Вибір наукових підходів і методів дослідження.
6. Розробка робочої гіпотези.
7. Складання індивідуального плану магістерського дослідження.

Література: 14; 18; 21; 25.

Тема 6. Фундаментальна методологія

Самостійна робота: структура методології наукового дослідження – 4 год.

Мета: засвоїти багаторівневу структуру наукової методології.

Завдання:

1. Розкрити структуру методології наукового дослідження.
2. З'ясувати сутність і співвідношення понять «методологія», «науковий підхід», «науковий метод», «організація», «методика», «техніка», «технологія наукового дослідження».
3. Засвоїти базові принципи та правила застосування фундаментальних підходів у сучасній методології досліджень.
4. З'ясувати сутність та пізнавальні можливості діалектичного підходу.
5. Одержати уявлення про взаємопроникнення підходів і методів різних наук.

Література: 13; 14; 18; 21; 23; 25; 33.

Тема 7. Загальнонаукова методологія

Семінарське заняття: Загальнонаукові підходи в дослідженні інформаційної, бібліотечної та архівної справи – 2 год.

Мета: засвоїти специфіку використання загальнонаукової методології в дослідженні інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Питання:

1. Особливості застосування загальнонаукової методології в дослідженні інформаційної, бібліотечної та архівної справи.
2. Міждисциплінарний підхід.
3. Історичний підхід.
4. Системний підхід.
5. Структурно-функціональний підхід.

6. Соціокомунікативний підхід.
  7. Діяльнісний підхід.
  8. Аксиологічний підхід.
  9. Семіотичний підхід.
  10. Синергетичний підхід.
  11. Застосування інших загальнонаукових підходів у дослідженні інформаційної, бібліотечної та архівної справи.
- Література:* 10; 11; 14; 16; 19; 21; 25; 26; 33.

Самостійна робота: методологічні засади конкретних досліджень – 6 год.

Мета: поглибити знання щодо методологічних засад конкретного дослідження.

Завдання:

1. Визначити загальнонаукові методологічні підходи, що застосовуються в дослідженнях.
  2. Надати їм коротку характеристику.
  3. Обґрунтувати вибір загальнонаукових підходів і методів для магістерського дослідження.
  4. Осмислити потенціал конкретнонаукової методології як стратегії вирішення завдань магістерської роботи.
- Література:* 14; 16; 21; 23; 25; 26; 29; 33.

Тема 8. Конкретнонаукова методологія

Самостійна робота: Особливості конкретнонаукової методології – 4 год.

Мета: розкрити сутність та пізнавальні можливості конкретнонаукової методології.

Завдання:

1. Осмислити особливості та пізнавальні можливості конкретнонаукової методології.
  2. З'ясувати загальновизнані концепції провідних учених у галузі ноокомунікології, інформаціології, бібліотекознавства, документології та архівознавства як стратегії вирішення завдань магістерського дослідження.
  3. Здійснити відбір конкретнонаукових підходів для магістерського дослідження.
- Література:* 14; 21; 23; 25; 26; 29; 33.

Тема 9. Методи і техніка дослідження

Самостійна робота: поглибити знання щодо системи наукових методів – 4 год.

Мета: поглибити знання щодо методів наукового дослідження.

Завдання:

1. Обґрунтувати систему наукових методів.
2. Визначити види наукових методів за ознаками мети і способу реалізації.
3. Здійснити розподіл наукових методів відповідно до їх функціональних можливостей.
4. Окреслити методи теоретичних та емпіричних досліджень.
5. Здійснити відбір наукових методів для магістерського дослідження.

Література: 4; 5; 14; 21; 23; 25; 28; 33.

Тема 10. Магістерська дисертація як кваліфікаційне дослідження

Семінарське заняття: Магістерська дисертація: структура, методика підготовки, експертизи і захисту – 2 год.

Мета: з'ясувати сутність та вимоги до оформлення магістерського дослідження як кваліфікаційної роботи.

Питання:

1. Магістерське дослідження: загальна характеристика.
2. Структура магістерської роботи.
3. Послідовність виконання магістерського дослідження.
4. Вимоги до оформлення магістерської роботи.
5. Правила експертизи магістерського дослідження.
6. Порядок захисту магістерської роботи.
7. Наукова добросовісність магістра.

Література: 3; 14; 21.

Семінарське заняття: Методика написання вступу до магістерської роботи – 2 год.

Мета: засвоїти методику проведення магістерського дослідження.

Питання:

1. Поняття наукової проблеми.

2. Обґрунтування вибору теми магістерського дослідження.
3. Актуальність теми наукового дослідження .
4. Об'єкт і предмет магістерської роботи.
5. Мета і завдання магістерського дослідження.
6. Розробка робочої гіпотези.
7. Методологія і методи магістерського дослідження.
8. Зміст, структура та обсяг магістерської роботи.

Література: 3, 14, 15, 21

Самостійна робота: вступ до магістерської роботи, його композиція – 4 год.

Мета: одержати навички підготовки вступу до магістерської роботи.

Завдання:

1. Обґрунтувати актуальність теми магістерського дослідження.
2. Визначити об'єкт і предмет магістерської роботи.
3. Сформулювати мету і завдання магістерської роботи.
4. Розкрити методологічну базу дослідження.
5. З'ясувати загально визнані концепції провідних учених з проблематики магістерського дослідження.
6. Здійснити прогнозування новизни та практичної значущості магістерського дослідження.

Література: 14; 21.

Самостійна робота: Інформаційне забезпечення магістерської роботи – 4 год.

Мета: охарактеризувати наукові фахові видання України в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Завдання:

1. Скласти список наукових фахових видань України в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи.
2. Надати характеристику кожному виданню за такою схемою:

№ п/п	Назва	Засновник	Періодичність видання	Тип видання	Назва постійних рубрик
1	2	3	4	5	6

3. Скласти список статей з обраної теми магістерської роботи.

Література: 1; 2; 6.

Тема 11. Методика підготовки наукової публікації і наукової доповіді

Семінарське заняття: Наукова публікація: функції, структура, методика підготовки – 2 год.

Мета: засвоїти прийоми і засоби оприлюднення результатів магістерського дослідження.

Питання:

1. Наукова публікація: поняття, функції, основні види.
2. Наукова монографія.
3. Наукова стаття.
4. Тези наукової доповіді (повідомлення).
5. Методика підготовки та оформлення наукової публікації.
6. Вимоги до реферату та анотації.

Література: 1; 2; 3; 6; 14; 17; 21; 22; 28; 35; 38.

Самостійна робота: підготовка наукової публікації за темою магістерської роботи – 6 год.

Мета: оволодіти методикою підготовки наукової статті (тез доповіді) за темою магістерської роботи.

Завдання:

1. Сформулювати назву наукової статті.
2. Визначити індекс УДК.
3. Надати анотацію українською та англійською мовами.
4. Виділити ключові слова українською та англійською мовами.
5. Здійснити постановку проблеми.
6. Сформулювати мету статті.
7. Здійснити аналіз останніх досліджень і публікацій.
8. Викласти основний матеріал дослідження.
9. Сформулювати висновки статті.
10. Оформити список посилань.
11. Скласти резюме в такій послідовності: актуальність теми дослідження; пошукова методологія; результати; новизна; практичне значення, ключові слова.

Література: 1; 2; 14; 17; 21; 22.

VII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, семінарські заняття, дискусії, ділові ігри, модерація, робота в малих групах, самостійна робота, конференції, круглі столи, майстер-класи, робота в Інтернеті, застосування елементів електронного, дистанційного, мобільного навчання.

VIII. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Форма підсумкового контролю успішності навчання іспит. Передбачено рубіжні етапи контролю у формі усного опитування, тестування, текстів наукових публікацій, якості виконання завдань самостійної роботи студентів, підготовки матеріалів магістерської дисертації, підсумкової наукової конференції, презентації тощо.

IX. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ МАГІСТРИ

Розділ 1 (поточне тестування)			Розділ 2 (поточне тестування)			іспит
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2			
T1	T2	Реф.	T3	T4	Тест	
10	10	5	10	5	10	20

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Опорні конспекти лекцій, комплекс програмного та навчального методичного забезпечення дисципліни, нормативні документи, інтернет-ресурси.

XI. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Библиографическое описание документов. Общие требования и правила составления : ГОСТ 7.1-84. – Введ. 01.01.86. – Москва : Изд-во стандартов, 1985. – 71 с.
2. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302: 2015. – Вид. офіц. – Чинний від 2015 – 06 – 22. – Київ : УкрНДНЦ, 2016. – 16 с.
3. Борикова Л. В. Пишем реферат, доклад, выпускную квалификационную работу : учеб. пособие / Л. В. Борикова, Н. А. Виноградова. – Москва : Изд. центр «Академия», 2000. – 124 с.
4. Варганова Г.В. Кейс-стадис как метод научного исследования / Г.В. Варганова // Библиосфера. – 2006. – № 2. – С. 36-42.
5. Готлиб А. Введение в социологическое исследование : качественный и количественный подходы, методология. Исследовательская практика : учеб. пособие для вузов / А. Готлиб. – Москва : Флинта, 2005. – 384 с.
6. Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила: ДСТУ 3582-97. – Введ. 01.07.98. – Київ : Держстандарт України, 1998. – 16 с.
7. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556 // Відом. Верховної Ради України. – 2014. - №37/38. – Ст. 2004.

8. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листоп. 2015 р. № 848 // Відом. Верховної Ради України. – 2016. - №3. – Ст. 25.
9. Про освіту : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145 // Відом. Верховної Ради України. – 2017. - №38/39. – Ст. 380.
10. Синергетическая парадигма. Многообразие поисков и подходов / Отв. ред. В. И. Аршинов, В. Г. Буданов, В. Э. Войцехович. — Москва : Прогресс-Традиция, 2000. — 563 с.
11. Системный подход в современной науке. — Москва : Прогресс-Традиция, 2004. — 563 с.
12. Справочник научного работника. – Київ : Наук. думка, 1989. – 328 с.
13. Фаренік С. А. Логіка і методологія наукового дослідження / С. А. Фаренік. – Київ : Вид-во УАДУ, 2000. – 340 с.
14. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 7-ме вид. стер. – Київ : Знання, 2008. – 310 с.
15. Эко У. Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки / пер. с итал. Е. Костюкович. – Санкт-Петербург : Симпозиум, 2006. – 301 с.
16. Бебик В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз : монографія. – Київ : МАУП, 2005. – 440 с.
17. Гуманенко О. О. Особливості типологічної характеристики рецензій на наукові твори / О. О. Гуманенко // Наук. записки. – 2011. - №3 (36). – С. 119-125.
18. Дышлевый П.С. Методологическое знание и метод / П. С. Дышлевый // Теория и метод. – Москва, 1987. – С. 140-163.
19. Ільганаєва В. Інформація та знання в соціально-комунікаційних процесах / В. Ільганаєва // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. – 2009. – № 2. – С. 149-153.
20. Князян М. О. Технологія підготовки магістерської роботи майбутніх викладачів-філологів / М. О. Князян // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – Київ, 2010. – Вип. 65. – С. 3-8.
21. Краевский В. В. Методология научного исследования : пособие для студентов и аспирантов вузов и университетов / В. В. Краевский. – Санкт-Петербург : СПбГУП, 2001. – 148 с.
22. Мельник Ю. Б. Методика підготовки до наукової доповіді / Ю. Б. Мельник // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2012. - №1. – С. 29.
23. Поппер К. Логика научного исследования / К. Поппер. – Москва : Республика, 2005. – 447 с.
24. Розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця : моногр. / Т. О. Дмитренко, К. В. Ярьсько, Т. В. Колбіна та ін. – Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2014. – 424 с.
25. Рузавин Г.И. Методология научного исследования : учеб. пособие для вузов / Г.И. Рузавин. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 318 с.
26. Соколов А.В. Социальные коммуникации : учебно-методическое пособие / А. В. Соколов. — Москва : ИПО Профиздат, 2001. 224 с.
27. Соловьев В. И. Составление и редактирование рефератов. Вопросы теории и практики / В. И. Соловьев. – Москва : Книга, 1975. – 104 с.

Додаткова

28. Шалак В.И. Современный контент-анализ. Приложение в области психологии, социологии, культурологии, экономики, рекламы / В.И. Шалак. – Москва : Омега-Л, 2004. – 272 с.
29. Шейко В. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства : навч. посібник / В. М. Шейко, Ю. П. Богущкий, Н. М. Кушнарєнко ; Харків. держ. акад. культури, Ін-т культурології, Нац. акад. мистецтв України. – Харків : ХДАК, 2016. – 329 с.
30. Шейко В. Харківська вища школа бібліотечно-інформаційної та книгознавчої освіти в контексті історії та сьогодення : до 75-річчя Харківської державної академії культури / Василь Шейко, Наталя Кушнарєнко // Вісн. Кн. Палати. – 2004. – №7. – С. 29-33.
31. Шейко В. Харківська наукова школа книгознавства, бібліотечнознавства та бібліографознавства: система комунікаційних зв'язків / Василь Шейко, Наталя Кушнарєнко, Алла Соляник // Вісн. Кн. Палати. – 2012. – №10. – С. 45-48.
32. Шейко В. Харківська наукова школа книгознавства, бібліотечнознавства та бібліографознавства: система комунікаційних зв'язків / Василь Шейко, Наталя Кушнарєнко, Алла Соляник // Вісн. Кн. Палати. – 2012. – №11. – С. 40-45.
33. Юдин Э.Г. Методология науки. Системность. Деятельность / Э.Г. Юдин. – Москва : Эдиторнал, 1997. – 118 с.
34. Ядов В. С. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности / В. С. Ядов. – Москва : Добросвет, 2000. – 596 с.
36. Дружинин В. Н. Психологическая культура и образование [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psylist.net/pedagogika/00169.htm>. – Загл. с экрана.
37. Материал из Википедии – свободной энциклопедии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Бритва_Оккама. – Загл. с экрана.
38. Методичні рекомендації щодо організації роботи над науковою доповіддю (рефератом) з обраної наукової спеціальності [Електронний ресурс] / за заг. ред. В. П. Гондюла. – Режим доступу: [http://science.univ.kiev.ua/...](http://science.univ.kiev.ua/) / Rekomend_referet. – Назва з титул. екрана.
39. Мотивы научного познания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imperativ.narod.ru/bib/manifesto5.html>.
40. Основы научных исследований [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.info-library.com.ua/books-text-3044.html>. – Назва з титул. екрана.
41. Самсонова О.О. Роль мотивации у процесі управління науково-дослідною діяльністю студентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/15/samsonova.php>
42. Эйнштейн. А. Мотивы научного исследования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://rusnauka.narod.ru/lib/einstein_a/motiv_nauki.htm.
43. Этика - эстетика. Психология творчества [Электронный ресурс]. . – Режим доступа: <http://5ballov.qip.ru/referats/preview/19095/2/?referat-etika-estetika-psihologiya-tvorchestva>.

Інформаційні ресурси

35. Грабовська Т. О. Тепла О. М. Методичні рекомендації з підготовки і написання наукової доповіді та організації конференції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/4862>. – Назва з титул. екрана.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна характеристика наукової діяльності.
2. Наукові комунікації: структура, сучасний стан.
3. Науково-дослідницька діяльність студентів і аспірантів.
4. Наукова діяльність як творчий процес.
5. Основні вимоги до науковця.
6. Технологія наукової роботи студентів.
7. Категоріальний апарат науки: загальна характеристика.
8. Наукова комунікація: сутність, структура.
9. Наукова школа: сутність, значення.
10. Методологія науки: загальна характеристика.
11. Філософська методологія.
12. Загальнонаукова методологія.
13. Системний підхід та його різновиди в наукових дослідженнях.
14. Синергетичний підхід у наукових дослідженнях.
15. Історичний підхід, його різновиди.
16. Соціокомунікативний підхід, його різновиди.
17. Діяльнісний підхід у наукових дослідженнях.
18. Семіотичний підхід, його особливості.
19. Аксіологічний підхід у наукових дослідженнях.
20. Конкретнонаукова методологія.
21. Особливості соціально-гуманітарних досліджень.
22. Магістерська робота: загальні вимоги.
23. Структура магістерської роботи.
24. Підготовчий етап роботи над магістерською роботою.
25. Написання тексту магістерської роботи.
26. Оформлення магістерської роботи.
27. Типові помилки в написанні та оформленні магістерської роботи.
28. Підготовка до захисту магістерської роботи.
29. Підготовка та написання статті, тез наукової доповіді.
30. Особливості використання методів дослідження при розробці наукової проблеми (на прикладі окремої теми).
31. Особливості складання бібліографічного огляду з теми (на конкретному прикладі).
32. Вступ до магістерської роботи: загальна характеристика.
33. Джерельна база наукового дослідження.
34. Організаційні основи науки. Організація науки у ВНЗ.
35. Наука як соціальний інститут.
36. Психологічні аспекти науково-дослідницької роботи.
37. Організація творчої діяльності
38. Пошук, накопичення, обробка наукової інформації.
39. Ділова розмова по телефону: вимоги, правила.
40. Правила проведення опитування.
41. Вимоги до проведення спостереження.
42. Етапи соціологічного дослідження.
43. Методи і техніка дослідження.
44. Вимоги до наукового експерименту.
45. Вимоги до змісту та оформлення наукової статті.

Навчальне видання

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ**

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для студентів освітнього рівня «магістр» спеціальності
029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Укладачі:

Кушнарєнко Наталя Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор
Соляник Алла Анатоліївна,
доктор педагогічних наук, професор

Комп'ютерний набір Ю. Заклінська

Комп'ютерна верстка І. Колесник

План 2018

Підписано до друку 06.02 2018 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф
Ум. друк. арк. 1,63. Обл.-вид. акр. 0,91. Тираж 100. Зам № ____

Адреса редакції і видавця:
ХДАК, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4